

будуть ґрунтовні матеріали до бібліографії по Куренівській трагедії.

Даючи високу оцінку збірнику документів і матеріалів, варто висловити жаль з приводу незначного (як на порушену проблему і введену до наукового обігу кількість документів і матеріалів) накладу – лише 300 примірників. Таке видання знайде свого читача, воно має бути у кожній столичній (районній, шкільній) бібліотеці.

Можливо, у вік інформаційних технологій гостроту цієї проблеми дещо зменшить доступність електронної версії даного археографічного видання, розміщеної на сайті Інституту історії України НАН України.

Збірка документів про Куренівську трагедію 13 березня 1961 року стане у нагоді як фахівцям, так і широкому загалу читачів, котрі цікавляться питаннями історії Києва.

Джерела та література

1. Анісімов О.Л. Куренівський апокаліпсис: Київська трагедія 13 березня 1961 року в фотографіях, документах, спогадах... – К., 2000. – 90 с.; Анисимов А. Киевский потоп: Куренёвская трагедия 13 марта 1961 года. – К., 2003. – 98 с.

2. Євстаф'єва Т. Куренівська трагедія: Як і чому це сталося (до 50-річчя катастрофи) [Електронний ресурс]: <http://www.istpravda.com.ua/research/2011/03/13/31140/>

3. Бабий Яр: человек, власть, история: Документы и материалы: В 5 кн. / Общественный комитет по увековечению памяти жертв Бабьего Яра и др. — К.: Внешторгиздат, 2004. Кн. 1:

Историческая топография. Хронология событий / сост. Т. Евстафьева, В. Нахманович; редсовет: Д. Табачник (председатель) и др.; вступ. статьи С. Глузман, Ж. Ковба, В. Нахманович. – 2004. – 597 с.: ил.: карты. – Указатели с. 547-593.

4. Анісімов О.Л. Куренівський апокаліпсис: Київська трагедія 13 березня 1961 року в фотографіях, документах, спогадах... – К., 2000. – 90 с.; Анисимов А. Киевский потоп: Куренёвская трагедия 13 марта 1961 года. – К., 2003. – 98 с.

5. Євстаф'єва Т. Куренівська трагедія: Як і чому це сталося (до 50-річчя катастрофи) [Електронний ресурс]: <http://www.istpravda.com.ua/research/2011/03/13/31140/>

Степан Віднянський (м. Київ)

Новий документальний погляд на переломний період історії рідного краю

Рец. на книгу: Аржевітін С.М. «Карпатська Україна: епоха в добі. Передумови утворення, доба незалежності, спогади і документи». – Вінниця, 2013. – 868 с.

День 15 березня 1939 року назавжди залишиться у пам'яті волелюбних закарпатців і всього українського народу, бо цього дня Закарпаття уперше за свою багатовікову історію стало незалежним. Наприкінці 1930-х років Карпатська Україна виявилася єдиною територією, де проживала невелика гілка українського народу, яка проголосила свою незалежність і заявила на цілий світ про бажання жити державним життям. Такої можливості тоді не мали ані українці, які перебували в складі СРСР, ані українці під владами Польщі та Румунії. Тому вони разом з розпорошеною українською діаспорою в світі

сприйняли події в Карпатській Україні – здобуття автономії в складі Чехословацької республіки у жовтні 1938 р. і проголошення через півроку незалежності не лише як іспит на політичну зрілість українських сил, але й як відчайдушну спробу відновити українську державність в краї як зародок майбутньої соборної України.

Цим переломним в історії Закарпаття і українського народу в цілому подіям 75-річної давнини присвячено величезну кількість монографічних, науково-документальних, мемуарних видань та інших публікацій як в Україні, так і за кордоном, до яких нещодавно

додалася оригінальна, багато в чому унікальна книга Станіслава Михайловича Аржевітіна «Карпатська Україна: епоха в добі. Передумови утворення, доба незалежності, спогади і документи». Підготовка і виданням чергової (вже шостої) книги науково-документальних нарисів з історії рідного краю, зокрема національно-визвольного руху на Закарпатті першої половини ХХ ст., є успішним продовженням започаткованого автором декілька років тому грандіозного, не комерційного і навіть не стільки наукового, як культурницького проекту. Ним, зокрема, відомий державний, політичний й громадський діяч, банкір і письменник, доктор економічних наук презентує себе в якості вдумливого історика-краєзнавця, кожна нова праця якого викликає широкий резонанс не лише серед громадськості рідного краю і країни, але неабияке здивування й схвалення у професійних істориків.

Голова Закарпатської обласної організації НСКУ М. Делеган та член правління НСКУ С. Аржевітін на презентації книги у Національній спілці письменників України 22.11.2013 р.

Перед читачем постає величне історичне полотно розвитку подій на маленькому клаптику української землі в переломні для всього українського народу роки першої половини ХХ ст. Утворення Карпато-української держави С.М. Аржевітін цілком правомірно розцінює як другий в минулому столітті, після національно-визвольних змагань 1917-1921 рр., етап у боротьбі за створення українського державного утворення, щоправда, на окремо взятій українській території. І ця історичної ваги подія була не випадковістю, не занесеною ззовні, а цілком законним результатом багатовікового розвитку Закарпаття, про що переконливо свідчить історичний екскурс автора про непростий шлях за-

карпатців до ідеї національного самовизначення. Ним, зокрема, яскраво подано еволюційний шлях пробудження українського національно-патріотичного руху на Закарпатті в першій половині ХХ ст. та значення еміграції в ньому, проведено паралель із визвольними змаганнями в інших регіонах України, насамперед Галичини, визначено державно-правові прерогативи автономії, оцінено дії тодішніх наддержав навколо Підкарпатської Русі – Карпатської України, виокремлено роль політичних партій і національно-культурних рухів краю, проаналізовано політичні і військові прорахунки тогочасних керівників, проблеми формування Карпатської Січі, висвітлено героїку закарпатських Крут – Красного Поля і досліджено боротьбу національно-патріотичних сил краю з комуністичним режимом в перші повоєнні роки. Особливістю книги є те, що на макроісторичному фоні переконливо представлена так звана мікроісторія, зокрема подані яскраві нариси про відомих та маловідомих особистостей в історії Закарпаття, додатки з архівних документів та спогадів учасників подій, унікальні фотодокументи, етнографічні й фольклорні матеріали тощо.

Структура презентованого видання, нетрадиційний, але сміливий авторський стиль викладу конкретно-історичного матеріалу і оформлення наукового апарату, відсутність наукових узагальнень й висновків тощо не дають підстав для віднесення книги «Карпатська Україна: епоха в добі. Передумови утворення, доба незалежності, спогади і документи» до суто наукових, академічних видань. До того ж, серед використаної автором літератури відсутні узагальнюючі академічні видання останніх років, такі як «Політична історія України» в 6 томах, «Історія державної служби в Україні» в 6 томах, «Економічна історія України» у 2 томах, «Нариси з історії дипломатії України», «Національне питання в Україні в ХХ – на поч. ХХІ ст.» та деяких інших праць, в яких окремі розділи присвячені новому баченню розвитку історичних подій на Закарпатті. Деякі твердження автора, зокрема щодо переселення на Закарпаття наприкінці 14 ст. подільського князя Ф. Корятовича з 40-тисячною дружиною і челяддю, процес приєднання Закарпаття до Чехословацької республіки після Першої світової війни і хід обговорення цього питання на Паризькій мирній конференції, ролі карпато-русинської діаспори в США і української та російської еміграції в суспільно-політичних процесах на Закарпатті у міжвоєнні роки і розбудові Карпато-Української

державності напередодні Другої світової війни, характеру подій 13-14 березня 1939 р. в Хусті та ін., не є достатньо аргументованими і викликати-муть дискусію серед науковців.

Але безперечним є те, що проробивши величезну науково-пошукову роботу в численних архівосховищах України та зарубіжних країн, в тому числі державних служб безпеки, провівши численні інтерв'ю з учасниками і свідками історичних подій на Закарпатті в досліджуваний період, залучивши до написання своєї книги оригінальні, раніше невідомі інші джерела з історії національно-визвольного руху на Закарпатті перш. пол. XX ст., С. М. Аржевітін підго-

тував унікальну, широко документовану і вкрай цікаву для широкого загалу працю, без використання якої в майбутньому не обійдеться жодний фаховий дослідник історії Закарпаття та України в цілому. Сподіваємося, що започаткований ним із щирою любов'ю до рідної землі – Закарпаття і своєї малої батьківщини – с. Колочава на Міжгірщині науково-видавничий проект буде успішно продовжено (а автором заплановано підготувати ще дві книги про національно-визвольний рух на Закарпатті) і викличе значний інтерес у читачів та сприятиме подальшому правдивому дослідженню складної історії невеличкого класу української землі в центрі Європи.

Олександр Гончаров (м. Київ)

Актуальні паралелі в ретрорепортажі києвознавця

Рец. на кн.: *Сергій Вакулишин. Репортаж з Києва 1913 року.* – Київ: Українська видавнича спілка, 2012. – 115 с.

Невеликого формату книжка у м'якій глянцевої палітурці із зображенням листівок з видами Києва та речей столітньої давнини вже своїм виглядом здатна пробудити у читача ностальгічні почуття. Прочитана на одному подиху. Захотілося поділитися враженнями, адже й сьогодні актуальними є багато речей із життя міста столітньої давнини для міста сучасного.

Книжка написана Сергієм Вакулишином, позашкільним педагогом, автором кількох києвознавчих видань, завідувачем Музею історії Святошинського району, який пропонує подивитися українськими очима на Київ 1913 року, що перебував тоді в європейському урбаністично-цивілізаційному полі.

Симптоматично, що праця побачила світ у 2012 році, в переддень 2013-го, тобто якраз через сто років після описаних подій, хоча пропоновані тексти були частково опубліковані в газетах “Вечірній Київ” (1999) та “Літературна Україна” (2003). 1913 рік – це, як відомо, пік економічного розвитку Російської імперії. Саме з цим роком прийнято було порівнювати досягнення радянської влади. Проте автор звернув увагу на те, що в довідковій та художній літературі відсутня ці-

лісна картина того року. І справді, події наступних років нам більш відомі передусім через їх драматизм. Все це й спонукало С. Вакулишина заглибитися у пошуки, а згодом взятися за перо. Дещо несподіваною для історичного дослідження є

назва книги, що передбачає журналістську форму подачі матеріалу, адже репортаж – це жанр журналістики, який оперативно сповіщає про яку-небудь подію. При цьому журналіст, котрий використовує даний жанр, завжди є очевидцем, або учасником події. Проте для науково-популярного видання назва цілком прийнятна, оскільки дослідник-києвознавець, заглибившись у пласти історії столітньої давнини, ніби є очевидцем подій початку XX століття й

сповіщає про них. До того ж, такий підхід дає змогу в популярній формі надати читачам інформацію про життя міста тих часів. Попри науково-популярний жанр і невеликий формат, праця є результатом багатолітніх пошуків автора, роботи в архівах, з тодішньою пресою. Причому документальні дані наведені з посиланням на архіви.

На початку XX століття Київ бурхливо розвивався. В цей час побудовано низку визначних архітектурних споруд. Саме тоді кияни почали

